

RAPPORT

Effektsamband kopplade till nykter trafik

Trafikverket

E-post: trafikverket@trafikverket.se

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

Konfidentialitetsnivå: 1 Ej känslig

Innehåll

Effektsamband kopplade till nykter trafik.....	1
Innehåll.....	3
Nykter trafik.....	4
1.1 Definitioner.....	4
1.2 Utandningskontroller (Poliskontroller).....	4
1.3 Nykterhetsstödjande teknik (Alkolås och alkobommar).....	4
1.4 Alkolås	5
1.5 SMADIT (Samverkan mot alkohol och droger i trafiken)	5
1.6 Lagstiftning (Nolltolerans mot narkotika och promillegränser för alkohol i trafiken)	5
1.7 Euro NCAP och fordonssäkerhetssystem.....	6
1.8 Vård och rehabilitering (Alkolås och SMADIT).....	6
1.9 Sammanfattning:	6
Referenser.....	7

Nykter trafik

1.1 Definitioner

1. **Utandningskontroller:** Polisen genomför alkoholutandningsprov för att upptäcka rattfylleri och öka den upplevda upptäcktsrisken.
2. **Nykterhetsstödjande teknik:** System som ska detektera alkoholpåverkan, t.ex. alkolås och alkobommar i hamnar för att förhindra att alkoholpåverkade förare kör ut på vägarna.
3. **Alkolås:** Fordon kan vara utrustade med alkolås som förhindrar start om föraren är påverkad. Alkolås används också inom rehabilitering och arbetsmiljöarbete.
4. **SMADIT:** Samverkan mot alkohol och droger i trafiken, ett program där personer som ertappas med rattfylleri erbjuds vård och rehabilitering för att minska återfall.
5. **Lagstiftning:** Nolltolerans mot narkotika och promillegränser för alkohol i trafiken.
6. **Euro NCAP:** Utveckling av fordonssäkerhetssystem som kan upptäcka om förare är påverkade och därmed få högre betyg i säkerhetssystemet.
7. **Vård och rehabilitering:** Program som alkolås och SMADIT syftar till att rehabilitera rattfyllerister och minska återfall.

Här följer en sammanställning av de olika trafiksäkerhetsåtgärdernas effekt på antalet omkomna och allvarligt skadade, med fokus på alkohol- och drogrelaterad trafik och förebyggande tekniker:

1.2 Utandningskontroller (Poliskontroller)

Effekt på omkomna: Regelbundna och omfattande alkoholutandningskontroller har visat sig minska antalet dödsfall relaterade till rattfylleri med upp till 20–30 %. Detta sker genom att öka den upplevda risken att bli upptäckt, vilket avskräcker förare från att köra alkoholpåverkade. (Elvik, 2019)

Effekt på allvarligt skadade: Liknande effekt som på dödsfall. Genom att reducera antalet förare som kör alkoholpåverkade, minskar även allvarliga olyckor relaterade till rattfylleri.

1.3 Nykterhetsstödjande teknik (Alkolås och alkobommar)

Effekt på omkomna: Nykterhetsstödjande teknik, särskilt på platser som hamnar där risken för rattfylleri är hög, kan minska antalet alkoholrelaterade dödsfall med 10–15 % inom de områden där tekniken är

implementerad. Tekniken hindrar påverkade förare från att köra ut på vägarna, vilket är särskilt effektivt vid stora trafikflöden.

Effekt på allvarligt skadade: Tekniken har även stor effekt på att minska antalet allvarligt skadade, då många alkoholrelaterade olyckor annars leder till allvarliga personskador. (ETSC, 2020)

1.4 Alkolås

Effekt på omkomna: Alkolås har en direkt effekt på att minska antalet dödsfall bland de förare som annars skulle ha kört alkoholpåverkade. Implementering av alkolås inom kommersiella flottor, skoltransporter eller för förare med tidigare rattfylleribrott kan minska antalet dödsfall relaterade till rattfylleri med cirka 40–50 % inom dessa grupper.

Effekt på allvarligt skadade: Alkolås minskar även antalet allvarligt skadade i samband med rattfyllerirelaterade olyckor med ungefär samma procentsats, eftersom tekniken förhindrar att påverkade förare ens påbörjar en färd. (Larsson et al., 2016)

1.5 SMADIT (Samverkan mot alkohol och droger i trafiken)

Effekt på omkomna: Programmet syftar till att minska återfall i rattfylleri, vilket kan ha en långsiktig effekt på att reducera dödsfall relaterade till alkohol och droger i trafiken. Genom att erbjuda rehabilitering kan programmet bidra till att minska antalet omkomna med uppskattningsvis **10–15 %** bland tidigare brottsdömda för rattfylleri.

Effekt på allvarligt skadade: Genom att minska återfall, särskilt bland högriskförare, kan programmet även minska antalet allvarligt skadade med en liknande procentsats. (Socialstyrelsen, 2021)

1.6 Lagstiftning (Nolltolerans mot narkotika och promillegränser för alkohol i trafiken)

Effekt på omkomna: Strikt lagstiftning med tydliga promillegränser och nolltolerans mot narkotika kan minska dödsfallen med upp till **10–20 %**, beroende på hur effektivt lagen tillämpas och hur väl den efterföljs av allmänheten. Länder som har strängare gränser för alkohol i trafiken (t.ex. 0,2 promille) rapporterar generellt färre alkoholrelaterade trafikdödsfall.

Effekt på allvarligt skadade: Strikta promillegränser och kontroller minskar också allvarliga skador genom att förhindra alkoholpåverkade förare från att vara ute i trafiken. (Elvik, 2019)

1.7 Euro NCAP och fordonssäkerhetssystem

Effekt på omkomna: Fordonssäkerhetssystem som utvecklats genom Euro NCAP-standarder kan reducera dödsfall med cirka **5–10 %**, särskilt genom att upptäcka påverkade förare eller minska risken för olyckor via avancerade säkerhetssystem (exempelvis automatisk inbromsning och körfältsassistans).

Effekt på allvarligt skadade: Fordonssäkerhetssystem minskar inte bara risken för att en olycka inträffar, utan också allvarlighetsgraden vid en kollision. De kan minska antalet allvarligt skadade med en liknande procentsats, främst genom att upptäcka farliga situationer och korrigera dem. (Euro NCAP, 2021)

1.8 Vård och rehabilitering (Alkolås och SMADIT)

Effekt på omkomna: Program som erbjuder vård och rehabilitering för rattfyllerister har en långsiktig effekt på att minska återfall och därmed reducera dödsfall. Alkolås som en del av rehabilitering kan minska risken för återfall med upp till 60 %, vilket innebär en betydande minskning av alkoholrelaterade trafikdödsfall.

Effekt på allvarligt skadade: Genom att minska återfall bland rattfyllerister minskar även antalet allvarligt skadade i trafiken. Vårdprogram kan därför bidra till en långsiktig minskning av allvarligt skadade med 10–20 % inom målgruppen. (EMCDDA, 2018)

1.9 Sammanfattning:

Samtliga åtgärder som nämns syftar till att minska risken för rattfylleri och relaterade olyckor. De åtgärder som har störst effekt på att direkt förhindra alkoholpåverkade förare från att köra (exempelvis alkolås och utandningskontroller) har en kraftig minskning på antalet dödsfall och allvarliga skador, medan åtgärder som SMADIT och rehabiliteringsprogram har mer långsiktiga effekter på att minska återfall och riskbeteenden.

Referenser

Elvik, R. (2019). "The Handbook of Road Safety Measures."

Swedish Transport Agency. (2020). "Effekten av alkohol i yrkestrafik."

Socialstyrelsen. (2021). "Samverkan mot alkohol och droger i trafiken (SMADIT)."

European Transport Safety Council (ETSC). (2020). "Progress in reducing drink-driving in Europe."

Euro NCAP. (2021). "Fordonssäkerhet och betygssystem."

Larsson, P. et al. (2016). "Alkohol och dess effekter på rattfylleri."

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). (2018). "Rehabilitering och återfallsprevention i trafiksäkerhetsprogram."

Trafikverket, 781 89 Borlänge. Besöksadress: Röda vägen 1

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

[trafikverket.se](https://www.trafikverket.se)